

EESTI KIRJANIKUD, TE OLETE MEILE TUTTAVAD!

Ettekanne kirjandusfoorumil Paabeli raamatukogu

„Kirjandus. Kas ja kuidas me teda näeme?“

Varasematel omavahelistel kirjandusüritustel, kaasaarvatud Paabeli raamatukogu, oleme jutuks võtnud kirjarahva ja raamatukogurahva arvamused ja eriarvamused komplekteerimise ja lugemuse asjus. Tundub, et praegu on vähemalt rahvaraamatukogud eesti kirjanduse uuema seisuga enam-vähem kursis. Kuus aastat toimunud kirjandustuurid ja aastaid kestnud raamatukoguhoidjate pidev enesetäiendamine, ning igat masti koostöövormid, on aidanud meid üksteisemõistmiseni. Kuigi kõiki noori ja väga noori autoreid veel piisavalt ei tunta, püütakse mõista nende püüdlusi ja teistsugust maailmanägemist. (Nt. ei ole ma ka ise kõiki Betti Alveri auhinna selleaastaseid nominente lugenud, samuti ei tea enamiku hiljuti kirjanduslikul kolmapäeval esinenud nn. punkkirjanike nimesid.) Siiski ütlen kõva häälega välja, me hoolime üksteisest, te olete meile tuttavad, sest paar vihjet, et asjad siiski pole nii, ei heiduta mind. Eesti kirjanduse järjepideva jälgijana vaataksin täna põhiliselt lõppemata 2009. aastasse, **kuidas mina olen teda näinud**, sest aasta oli kirjanduselu mõttes päris huvitav ja intrigeeriv. Räägin lihtsatest asjadest lihtsalt, ei tsiteeri kuulsaid filosoofe ja katsun emakeelega toime tulla.

Alustan teatamisega, et kinnistasin enda jaoks noori põnevaid kirjutajaisiksusi (nt. Paavo Piik, Birk Rohelend, Andrus Kasemaa, Triin Tasuja, Robert Randma), paar uut teemat, nt. nõukogude inimese elu pärast okupatsiooni Eestis (Holger Kaintsi „Lennukivaatleja, natuke varem Mari Saadi „Lasnamäe Lunastaja“) ja leidsin eesti mehe, kes ei viitsi tööd teha. Ma igaks juhuks näiteid ei too. Olen püüdnud jälgida ETV nn. minutiluulesaadet, osalenud võimaluste piires lugejate esindajana Tallinna Kirjandusfestivalil. Kuulanud „Vikerraadio“ saadet „Kirjanduse tähestik“, mis võib kirjandusprotsessidest vähemhuvituvale keeruline ja hüplik näida, aga mind Tartu erudiidi heietused ei häiri, pigem ikka valgustavad. Ka on mul ühe korraldajana ülevaade kirjandustuuri „Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes“ käekäigust, tulemustest, ka raamatukoguhoidjate ootustest ja käitumisest, ning mis samuti tähtis märksõna – võimalustest.

Tänase konverentsi ühe korraldajana pakkus Jürgen Rooste välja mõtte, mille esitas mulle küsimusena: kuidas erineb Eesti raamatukogude ja lugemuse pilt sellest, kuidas kirjanikud näha *ehk* tahaksid? *Ehki* panin ise vahele! Väga keeruline küsimus, ent üht vastust tean kindlalt, eesti kirjanik soovib, et kõik tema raamatud oleksid igas Eesti raamatukogus, et kõik neid loeksid, ja raamatukoguhoidja on nõus rõõmuga kõik raamatud ning lugejad vastu võtma. Kirjanikud lisaks. Selle unelma täitumise nimel, nagu ütlesin, on kirjanikud ise kui ka rahvaraamatukogud koos Raamatukoguhoidjate Ühingu ja Rahvusraamatukoguga tõhusat tööd teinud. Võib-olla kõlab uhkeldavalt, aga kirjandustuuride kaudu on raamatukogud tutvustanud kirjanikke, keda teisel puhul poleks suudetud nii tõhusalt väiksematesse kohtadesse viia. Olgu lisatud, et tuuride jooksul on teele **saadetud 81 kirjanikku**, ja kõik nendest pole olnud lugejate lemmikud, kuid nüüd teatakse neid ja on kirjaniku teha, kuidas tema loomingut edaspidi laenutatakse. Uut ja isikupärast imagot on tutvustanud ajakirjas „Värske Rõhk“ kirjanduslikku teed alustanud noored, eriti palju häid sõnu on jagatud rühmituse „Purpurnust“ kohta, kuhu kuuluvad nüüd mõnedki „Värskes Rõhus“ avaldanud autorid. „Purpurnusta“ seltskonna töö on vilja kandnud, nii et isegi kõige konservatiivsemad raamatukogutöötajad on elevil meeltega oma muljeid jaganud. Tsiteerin 6. nov. „Sirbist“ purpurnusta Robert Randma refereeritud sõnumit pärast viimast kirjandustuuri. See meenutab meile, raamatukoguhoidjatele taas, et me peame, mitte et võime, vaid peame olema avara ilma- ja silmavaatega, **et meie töö eeldab kiiret kohanemist kiiresti teiseneva kirjandusega**. Robert Randma vahendab tuurikaaslase Urmo Metsa selgitusi : „Urmo Mets võttis Jüri raamatukogus teema hästi kokku. Ta ütles, et kui tavaliselt on romaan nagu horisontaalne joon, mis viib sind jutustuse ja tegevuse vormis algusest lõppu, siis uuem kirjandus oleks justkui vertikaalne joon, mis oleskleb ja hüppab üles-alla./---/ Pidev püsimatuse ja hüplikkus välistab süvenemise võimalikkuse, kuid avab seejuures uue perspektiivi: kulgemise ühelt temalt teisele, olesklemise, pideva näilise kohanemisvõime (kiire eriteemaliste slaidide vahetumine tundub loogiline), valmisoleku rääkida kümnest asjast korraga ning paljastab seejuures ebasümmeetrilise kuid kauni mustri“. Lugu lõpeb kinnitumisega, et kirjanduse muutumist ei peata keegi.

13. novembri „Eesti Päevalehes“ ilmunud intervjuus arvab kirjanik Milvi Martna Piir, et Eestis on lugeja defitsiitne kaup. Ta väidab: „...lugeja ei saa kirjaniku vastu. Võid minna

ainult vaikiva protesti teed, kirjutada ise, et lugejana kasvada.“ Imelik, miks ta küll seob olukorda taunides end sama nähtusega, hakkab kirjanikuna kasvama? Jah, kirjanikke jätkub, ent kas just kõik kohad neid täis on? Arvestagem, et paljud jäävad vaid katsetajateks, ühe „kuulsa“ raamatu autoriks, mis peagi võib ununeda.

Rahvusraamatukogu muidugi nõuab endale sundeksemplare, ent mõnest ei kuule peale ta enda ja mõne tuttava mitte keegi. Pealegi ma ei tea, kas lugejate arv kasvab või kahaneb? Avariiluite vahel lugemine on ju ka lugemine. Pole kuulnud ka päris kindlat arvu kirjanikest, õieti küll nende kohta, keda selle nimega on kombeks tituleerida. Kirjanike Liidu liikmed on muidugi kirjas, 306 on neid kodulehel, aga need, kes sinna ei soovi astuda, need, keda ei arvata liidu poolt nende hulka, moodustavad ehk koguni kolmekohalise arvu? Raamatukogudele on ammu selge, et lugejad jagunevad elitaar- ja massikirjanduse lugejateks, keda on rohkem, teab meist igauks. Pole lihtne eristada nende hulgast eesti kirjanduse eelistajaid, sest needki jagunevad mitme žanri vahel. Mina näiteks ei tule toime kindlasti õigusega kõrgelt hinnatud ulmekirjandusega ja keeldun viimasel ajal ka kodumaiseid naistekaid lugemast. Kuna elulooraamatute meeletu avaldamine on muutunud riigi üheks olulisemaks ja elulisemaks küsimuseks riigieelarve kõrval, siis ei või minagi eesti kodanikuna vaiki olla. Praegu rahvast hullutavaid eneseimetlemisraamatuid tavatsen kutsuda *inimlike vajaduste kirjanduseks*, ja tutvustan neid harva, ent **neid peetakse sageli samuti eesti kirjanduseks**. Ja seda teevad mõned targad kirjamehed ka ise. Taoline isikulugude jõud muidugi raugab varsti, kui mitte enne, siis pärast miljonendat lugu kindlasti. Ent praegu toodavad nad kirjastajatele ning kirjutajatele raha, raamatukogudele kliente, lugeja on aga pistetud peadpidi sõnalisse „külluse vanglasse“. Muidugi on olemas ka tõeliselt tõsised elulookirjeldused. Täiesti juhuslike näitena nimetan Tiina Kirsi koostatud „Rändlindude pesad“ ja „Siberi lood“, Kalju Jalaka „Vabadusvõitleja ja Pitka-poiss Heino Jalakas“, ent kui palju neid loetakse? Ootan huviga, kas täna-homme mõni Kirjanike Liidu esindajatest räägib valikuvõimalustest või käitumisvormidest juhuks, kui mõni institutsioon soovib kohtumisõhtule *kirjanikku*, ning lisab, et see võiks näiteks olla Maire Aunaste või Meelis Kapstas, Reet Linna, Anne Veesaar, Hannes Võrno, Arvo Kukumägi või Diana Klas ja veel sada nime? Ma tean küll, et viimase eluloo kirjutas üles n.ö. päris kirjanik, kuid mitte Kirjanike Liidu liige! Ants Tosinat või Luule Luuset ei kutsu kohtumistele küll

keegi, aga kuidagi tuleks määratleda harrastuskirjaniku positsioon, sest see, mis mulle tundub harrastusena, on teise arvaja meelest päris kirjandus, mis näitab kokkuvõttes, et kirjanik-olemise piirid on postmodernistlikult segased. Ma ei oska nt. vähemalt kümme raamatut avaldanud Tiit Seppa ja kolme luuleraamatuga Uno Schultzi kuhugi asetada? Kirjutamine pole mingi halb asi, ja kui kirjutatakse endale, siis see on kohe väga hea. Kirjutamine on kultuur ja kultuur võib vabalt üle ääre keeda. Seega **lugejaid meil jätkub, küsimus on üks ja sama, korratud ja tüütu, mida loetakse?** Kui lugejad võtavad meie töö tulemusena teadmiseks, et kirjandus ei paindu nende arusaamade või nõudmiste järgi, vaid meie peame kuulama kirjaniku sõnumit, ongi vastastikune üksteise mõistmine ilmselt leitud. Teadagi ei käi asjad üheski rahvuslikus kirjandusruumis nõnda, ammugi meil.

Ikka ja jälle poetatakse siin ja seal, et kirjanduskriitika on viie-kuue kirjamehe ja -naise pärusmaa, ja nende eelistustest kumab läbi tsunftisuletust või omapoistemeelsust. Teisel kirjanikul on seda kahtlemata raskem välja öelda kui ühel raamatukogude esindajal. Loomulikult me teame, et kõike ei jõuta tutvustada, sellest on ka Paabelil iga kord kõneldud, kuigi **kvartaalne raamatuajakiri „Lugu“** asus appi, ja päris ilusasti asus. Aga pange tähele, kolme kuu kohta üks väljaanne, kas sellest piisab praeguses olukorras? On vist nii, et kui üks ja sama persoon pidevalt arvamust avaldab, siis tema sõnum võib devalveeruda. Heal analüüsijal seda muidugi ei juhtu, ent sama nähtust kohtame ju teistegi alade arvamusiidrite juures, et mõnikord võid ette aimata, mida ta ütleb, keda hindab, kuidas hindab! Kuid lugemisaasta künnisel peaksime muutuma nõudlikumaks tühitekstide ja loba suhtes.

Kui kirjanikud aasta keskel pöördusid valitsuse poole, et nendegi elud tervisekindlustuse saaksid, pöördus põhisuhtumine kirjanike vastu lausa pilkeks. Meil on ju kombeks kõige ignoreerimine, ükskõik mis sugune ettepanek tehakse, mida ka ei kavatsetaks ette võtta. Ja seda ei teinud pelgalt internetihuligaanid või vähemharitud. Osatati kirjanikke kui persoone-muiduleivasööjaid, ega süüvitud asja tuuma. Lugejad, nii lai kui see mõiste ka pole, oleksid võinud ju rohkem, kui juhuslikud paar sõna siin-seal, nende kaitseks öelda, sest ainuüksi raamatukoguhoidjaid on ligi kolm tuhat. Me ju ise loodame, et meilegi raskematel hetkedel appi tullakse, vähemalt moraalselt. Eelnevaga soovin korrata mõtet, et jälle **ei suudetud määratleda, kes on eesti kirjanik?** Siin peavad küll kirjanikud ja

kirjandusteadlased asja selgeks tegema, siis saavad lugejad alles sõna sekka öelda. Kujutame ette, et mul on kirjas kakskümmend nime, kes toetust kindlasti vääriskid, kellele mina olen nõus oma osa stipendiumiks maksma, aga töökaaslasel on ka kakskümmend, ent need ei ühildu minu arvamisega. Muidugi mõista ajab selline küsimine mu kolleegil hinge täis, sest tema rahakoti kallal on juba käidud ja nüüd antakse mingile kirjanikule toetust mingite segasevõitu raamatute eest. Niisuguseid muresid tuleks mõistvuse ja mõistusega ajada. Kas sellega kunagi hakkama saame, jääb küsimuseks.

Esimene Tallinna Kirjandusfestival, mis toimus tänavu 13.-17. maini, võinuks pälvida meedias rohkem tähelepanu, ent kindlasti ka lugejate hulgas, osutan taas raamatukogurahvale. Esimesel korral ei jõutud teadagi võistelda Prima Vistaga, kelle elulugu on pikem, ja kus kohale saabuvald nimekaid persoone tutvustati sootult aktiivsemalt. Seda, et kirjanikunimi kutsus rahvast kokku, näitas ka Tallinnas Sofi Oksaneni fenomen, kuigi juhuküsitlustest tegin järelduse, paljud polnud tema esimesi teoseid ega „Puhastust“ kevadel veel lugenud, mõni polnud raamatutest veel midagi kuulnudki! Ise küll lastehommikutel ei käinud, aga kuuldavasti jätkus sinna lapsi ning noori õhtuteks, kui ürituse toeks oli muusika. Muidu aga tõdesin, et mõnele kohtumisele jõudis vaid mõnekene inimene, korraldajad lisaks. Ise istusin üsna vaguralt kohal, muidu pole ju õigust midagi arvata. Olen festivaliga rahul, sain mõnegi kirjanikuga n.ö. tuttavamaks, nägin mitut nimekat võõrkeelest autorit. Ka ei ole mul esinejate valikule mitte midagi ette heita, küllap oli see parimal võimalikul tasemel, aga aja suhtes esitan siiski küsimuse. Kas kohe pärast Prima Vistat on mõttekas Põhja-Eestis oma kirjandusfestival korraldada? Esinejad ja osalejad võivad kattuda? Üks nüanss veel, taolistele üritustele, toimus see ju vanalinnas, võib sattuda inimesi, kes kirjandusest teavad vähe, pole ühe või teise esineja loomingut lugenud ega temast sõnagi kuulnud. (Ma ei viita välisturistidele.) Tammsaare ja Krossi austajaid, nõnda kui Tohvri omad, leiavad arvatavasti kergesti üles tee üritusele, **ent neid tuleb vahel harjutada n.ö. uusi tekste kuulama**. Võiks ju heita pilgu tooliridadel istujatele ja valmistuda mitmeks variandiks. Näiteks need kirjandustuuride rühmad, kellega olen kaasas käinud, on lugejaskonna nn. „ealisi iseärasusi“ arvestanud ja lähenemisvõimalusi valinud. Samuti on minu arvates oluline, kes esinevat kirjanikku suunab, temaga vestleb. Seegi töö nõuab

teatuid võimeid, lisaks ei tohi unustada, kumb kõnelejatest on kohtumisel tähtsam. Taktikaliselt on muidugi õigem, et mõnevõrra intrigeerivamad üritused on tõstetud õhtusesse aega, siis on noorem rahvas vabam ja vanemad vaatavad seriaale. Nüüdseks on küll Eesti Televisiooni luulesaade pea aasta aidanud kirjanikke tutvustada, ent ikkagi kipun arvama, et esineja võiks pikemalt kaaluda, millise teksti valib ettekandmiseks. Ongi aeg arvata midagi ka ETV luuleminutitest. Väidan, et enamiku, sealhulgas ka raamatukoguhoidjate enamiku meelest, on saade vajalik ja annab korraliku ülevaate viimaste aastate, koguni kümnendi eesti luulest. Selles osas ei saa palju toimetajatele ette heita. **Me näeme oma luuletajaid, eesti kirjanikke! Nende sõnadest kostub meie aeg ja sõnum.** Teistsuguseks ei muuda neid ükski kirumissõna. Tohtu kultuurilooline varamu tulevikuks. Analüüsimiseks ja hindamiseks. Mulle näib, et mida kauem saadet kuulatakse, seda rohkem valikut mõistetakse. Harjutakse, et kõik eesti luuletajad pole suurepärased etlejad, ehkki ka neid leidub. Tahan korrata juba eelpool avaldatud mõtet, et kuulajaid-vaatajaid oleks tulnud harjutada postmodernsema sõnavaraga, **selle saate sisuga.** Hakkasin kirja panema iga konkreetse esitamise kohta hinnanguid jaanuari lõpus. Eristasin enda tarvis ühe hindega sisu või teema ning teisega artistlikkuse. Nüüd on hea vaadata, mis on meeldinud sisult, mis esinemiselt. Üldiselt olen jaganud viiekesi, kuid mõned hädapärast rahuldavad ja puudulikud leian ka oma paberitelt. Ja kui ma ei suutnud suure suveni harjuda saate müstilis-maagilise kujunduse ehk taustaga, mis iga kord nõudis mult tähelepanu ja häiris kuulamist, siis nüüd olen ka sellega kohanenud. Nii nagu igal luuletajal on oma lugeja, on nüüdseks igal kuulajal-vaatajal ka oma meelisesinejad välja kujunenud. Minu eeliseks paljude teiste kirjandushuviliste ees on vast see, et olen esitatud tekstidega enamasti juba tuttav, olen luulekogusid ehk rohkem lugenud, tean autorite kohta enam, kui näiteks kultuurialdis muuseumitöötaja või õpetaja. Võtab aega mis võtab, küll harjutakse ka proosaluulega, sest egas vabavärsski mõni ilmaime ole. Seda on ju aastakümneid kasutatud. Kõik teavad peast Faehlmanni kirjutatud Järvamaa vanamehe õpetust, ka omamoodi proosaluuletust „Üks kui mõnigi teine“: „Ükskord oli üks mees. Ta sündis, kosis ja suri. Enam ma temast ei tea. Aga see oli üks mees.“ Arvamus: äkki leiduks mingi võimalus paari sõna või märksõna lisamiseks luulesaates esineva autori, tema luulekogu või kogude tutvustuseks? Võiks nt. ühe või kaks OP-i pühendada ainult kirjandusele, nüüd soovisin muidugi võimatut. Praegu juhtub sedapidi,

et televaatajale jääb nägu meelde, aga millest õigupoolest mõtleb ja kirjutab luuletaja üldistavamas tähenduses ununeb, sest samast kogust esitatud luuletuste vahele tekib pikem vaheaeg. Igaüks ei märkagi seda. Küll on aga märgata, et mingite sündmuste ja tähtpäevade kanti püütakse sobivaid näiteid leida. Olgu kuidas on, saate tegijaid tuleb minu meelest tänada.

Natuke ka rahvaraamatukogude ja lugejate käitumisest, mis võiks kirjarahvalegi huvi pakkuda. Leidsin 3. nov. „Vooremaast“ Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu peaspetsialisti Sirje Unduski kirjutise, kus ta võtab kokku lugejaküsitluse tulemused oma maakonnas. Mõni tera mind huvitavatest järeldustest: analüüs näitab, et vanem lugejaskond leiab tuge ja soovitusi ajakirjandusest, nooremad otsivad teavet teadagi Internetist. 4/5 saab soovitusi raamatukoguhoidjatelt, kolmveerand otsib ise, alla poole arvestab tuttavate soovitusi. Naislugejad, pange tähele, kuulavad raamatukoguhoidjate soovitusi, kuid ka sõprade nõuandeid sagedamini kui mehed. Ja üks erinevus veel, naistel meeldivat rohkem ise raamaturiivulite vahel tuhnida. Mehed olla iseteadvamad, st. nad teavad kindlalt ja ise, mida vajavad. Ühtlasi jõuab Sirje Undusk järeldusele, mida rahvaraamatukoguhoidjad juba niigi teavad, millele juba ka viitasin, praegu on moes ehk kõige populaarsemad elulooromaanid ning teised seda sorti kellegi kirja pandud lohmakad lood. Siis loetakse endiselt suure hoolega armastusest, kriminaalromaane ja ka ajaloolisi romaane, mis on väga oluline ja hea märk. Vähemalt selle uuringu põhjal võib kinnitada, et ka eesti proosa vastu tuntakse huvi ja kirjanikke oodatakse külla. Võib oletada, et taoliste järeldusteni jõutaks teisteski maakondades.

Samast ajalehe numbrist leidsin teisegi huvitava kirjutise, mis võtab kokku viimase kirjandustuuri Jõgevamaale ajakirjaniku vaateveerult. Ta kirjutab, et Jõgeva Linnaraamatukogu töötaja, põhjalik kirjanduse lugeja ja tundja Ene Sööt uurinud kirjanikelt, millised teemad vajaksid sügavamalt belletristlikku läbikirjutamist. Refereerin artiklit: Peeter Helme arvas, et vapside teema, ja et ka Teise maailmasõja kohta on pigem keskpäraseid romaane kui kõrgtasemel vaateid. Tema arvamust pidi tuleks sellest hakata kirjutama siis, kui tunnistajaid enam palju pole. Kuidas selle mäluteemaga õigupoolest käituma peaks, on küsimus meile kõigile. Andrei Hvostov nimetas märksõnalise teemana marurahvuslikkust, mida leidunud ka esimeses Eesti Wabariigis, lisades, et see on vist veel liiga delikaatne teema. Samal kohtumisel osutati sellelegi, et 1990ndad vääriskid

ilukirjanduslikus mõttes suuremat tähelepanu. Muu seas, Jõgevamaa uuringust selgus, et kirjanduse teematika kohta ei osanud lugejad eriti hästi vastata või jäeti koguni vastamata.

Küsitledes pisteliselt tuuride mõju laenutamisele, teatas Pärnu Keskraamatukogu, et nemad pole täheldanud palju suuremat laenutamist, kuid üks kõik oleneb konkreetsetest kirjanikest. Lääne-Virumaa Keskraamatukogust sain aga põhjaliku vastuse, mis teatas, et lugejad tulevad kohtuma enamasti ikka nende kirjanikega, keda ka loevad. Varasemast ajast on aga märgatud, et kohtunud kirjanike loomingu vastu huvi siiski tõuseb, eriti huvitatakse nendest raamatutest, **mida teine kirjanik on soovitanud**. See olevat üks mõjuvamaid reklaame. Mitmel puhul on mu pärimistele vastatud, et tõsise kirjandushuvilise jaoks on kirjanik arvamusiider, tema juttu pannakse tähele ja jälgitakse ka meedias. Niisiis need tuuride meeskonnad või üksikkirjanikud, kes loevad ette teiste autorite tekste ja teevad üldistusi kirjandusseisu kohta laiemalt, on igati õigel teel. Seega üleskutse: eesti kirjanik, soovita oma ametikaaslaste raamatuid! Näiteks tänavu pärast tuuri tuli Muuga raamatukogul tellida keskkogust raamatukogude vahelise laenutusega raamatuid, mida endal ei olnud, aga lugejad kohe nõudsid. Igatahes Lääne-Virumaa Keskraamatukogu peaspetsialisti Lea Lehtmetsa andmetel viimastel aastatel Lääne-Virus eesti kirjanike teoste laenutamisele mingeid suuri muresid ei ole. Pigem juhtub, et kõigele nõutule ei jätku eksemplare ja tuleb raamatujärjekorras oodata. Jõgeva Linnaraamatukogu kinnitab eelpool nimetatud arvamust, et elav kirjanik on raamatule kõige suurem reklaam, sealmail on pärast kirjanike külaskäiku nende raamatuid alati laenatud. Ka hiidlaste raamatukogu direktor Marika Võsamaa kinnitab, et kirjandustuur mõjutab lugejaid positiivselt. Noorematele meeldivat, kui nende poole pöördutakse kui semude poole, vanemad ehk kuulavad-jälgivad rahulikumalt ja eeldavad, et kirjanik on aukartustvääriv persoon. Näiteks viimase tuuri järel tekkis Kärđlas n.-õ. tuttavate kirjanike teoste järele koguni järjekord.

Nüüd tahan aga rääkida ühest vägagi komplitseeritud teemast, mis ei puuduta sugugi pelgalt raamatukoguhoidjaid, vaid ka kirjanikke, kogu ühiskonda. Nimelt esines 30. oktoobril maaraamatukoguhoidjate kokkusaamisel näitleja, kirjanik-tõlkija Malle Pärn, kes praganud jälle kirjanikke ropendamise pärast, ning teatanud siis, et tema tõmbab ropud sõnad raamatukogude raamatutes valge korrektoriga maha! Kas ta pole kuulnud

kümnest käsust raamatu kasutajale?! Tuletan meelde, et raamatukogu raamatud kuuluvad riigile, need on meie raha eest ostetud. Teiseks, nõnda ei jää raamatukogudesse varsti ühtki tervet teavikut, sest ühele ei meeldi üks kirjamees või poliitik, teisele teine, lõikame pildid välja, ja asi on korras. Tõmbame lehe puruks, kui vasakpoolne avaldab artikli, sodime parempoolsete foto üle ja torkame nõelaga silmadesse augud. Asi on hästi korras! Ja kui ärimees peab rohelist lolliks, siis luuleraamat, kus esineb märksõna naftalinnud, tuleb ahjus ära põletada! Mu üldistus on vastikult ülepakutud, ent nii võib ju mõelda? Pean ühe kirjaniku sellist reageerimist meie rahva kultuuritaset arvestades talumatult vägivaldseks. Igal kirjanikul, kõigil inimestel on õigus vabale sõnale, lugejatel ka kõige ägedamale reaktsioonile, selleks oleme siia tänagi kokku tulnud. Me ei tohi ajalooõpikust isegi timukaid välja lõigata, nüüd on aga asutud luulekogude kallale. Kuid üllatav olnud ka mu kolleegide valdavalt nõustuv reaktsioon niisuguse jutuga. Kas see tähendab, et meil on taas üles kerkinud teema, mis tundus olevat läbi nämmutatud? Ma tean küll, et Pärn võitleb vaimse puhtuse eest, ent kas siis ülejäänud kirjanikud ei tee seda? Kas ma nüüd teemale tähelepanu pöörates kuulun rentslikultuuri pooldajate sekka, sest Malle Pärn arvab, et rentslikultuuri ei tohi toota ega tarbida. Ma ei talu üldse ropendamist, aga pean kümnendat korda ütleva, kui kirjanik on nõnda oma tegelase kõnelema pannud või mõtte luuleridadesse seadnud, siis ei hakka ma teda parandama. Sotsiaalse keskkonna puhtuse eest tuleb muidugi võidelda, aga kas see pole sootu sügavam teema kui ainult roppused eesti kirjanduses.

Kuu paar tagasi ilmus koguteos „Raamat: -)“, mis sisaldab raamatule pühendatud luuletusi 28 eesti luuletajatelt. Väljaande hinnast läheb 50 krooni kirjanike valitud kooliraamatukogudele. Samal ajal juhtusin lugema August Mälgu kõnet eestikeelse raamatu 400. aastapäeva puhul, raamatuaastal 1935 ja leidsin sealt mõtte, mille ka tsiteerin: „On asutud koolidele raamatute annetamise aktsioonile ja selle tulemused on näidanud, et hea eeskuju pole heidetud tuulde. Sest on haaratud kinni ja juba on annetatud koolidele kaugelt üle 65 000 krooni väärtuses raamatuid, arvamata muid esemeid ja seda, et see aktsioon on alles veel teostamisel ja jätkub täie hooga.“ Nüüd võtan oma vaprust kokku ja teen veel kaks ettepanekut. **Esimene soov oleks, et järgmisel, st. lugemisaastal, kõik eesti kirjanikud, kes vähegi majanduslikult suudavad, kingiksid ühe oma või ametikaaslase raamatu vabalt valitud maaraamatukogule, näiteks**

külakogule, kes on jäänud talle mingi sümpaatse teo või mõtte poolest meelde. Samamoodi palun kõigil raamatukoguhoidjatel, ükskõik kus ta ka ei tööta, mõelda, kas tal oleks võimalik toetada mõnd maakogu ühe eesti kirjaniku luulekoguga. Just luulekogude komplekteerimisel esineb kurvastavalt palju puudujääke. Muidugi oleks eesti kirjandusele rõõmusõnumiks, kui raamatukogudele raamatute annetamisega ühineks kogu rahvas. Äkki suudame selle kulutuse üle elada. Jumal teab, millal taas lugemisaastat korraldame..., pealegi saavad sellest tulu kõik pooled. Riik ju ka, need oleme aga me ise! Siinjuures astun ise esimese sammu, ja kingin Lääne-Virumaa Karepa raamatukogule Mathura luulekogu „Inimene on rohi“. Andmebaasi järgi neil seda pole. Ühtlasi lootkem koos, et lugejad mõistavad oma rahvuskirjanduse olulisust ja positsiooni keele jäädvustajana ning kirjanikud aitavad oma loominguga sellele kaasa, küllap meie, raamatukoguhoidjad, juba oma tööga toime tuleme.

Maire Liivamets, RR –i eesti kirjanduse referent